

Süryânî Mîkâil Vakayînamesi

— İsmail Hami DANİŞMEND —

1393 senesinde (**Qouril = Kuril**) (134) isminde bir Türk Malatya'da hüküm sürüyordu.

O sırada bir kıtlık oldu; ekmeğin iki okkası bir dinara (135) ve tıpkı bunun gibi şarabın iki okkası da gene bir dinara satılıyordu (136).

Gene bu sene bir zelzele oldu ve Antakya surunun 86 kulesi yıkıldı (137).

1396 senesinde İstanbul'da bir yersarsıntısı oldu ve binlerce adamın nefesi tikanıp ölmesine sebep oldu.

1408 tarihinde (**Gabriel**) (138) Nisan ayının 28 inci günü sekiz müteber, şerefli ve dindar tüccarı öldürttü (139) ve bunların evlerinden altın, gümüş ve muhtelif eşya zaptetti; piskoposun kilisesinden haçlar ve buhurdanlarla zeyt-i mukaddes çanağını ve bütün hazineyi aldı. Bir takım evleri yıkdı ve kaleyle suru yeniden yaptı (140).

YEDİNCİ FASIL

Kudüs'de saltanat süren Frenklerin hurucu (141).

Suriye ve Filsitin'de hüküm süren Türkler, ibadet etmek için Kudüs'e giden hıristiyanlara bir çok fenalıklar yapıyor, dayak atıyor, mallarını yağma ediyor, şehrin kapısında adam başına vergi alıyor ve bu vergiyi Gulgota dağı (142) ile Merkad-i-İsâ'da da birer kere daha topluyorlardı; fazla olarak, hıristiyanlara ve bilhassa Roma vesair İtalya memleketlerindeki hıristiyanlara ait bir kervan gördükçe, bunları öldürmek için icad etmişikleri şekil kalmıyordu (143). İşte böylece bir çok insanlar telef ol-

(134) Bakınız : «Türklük», sayı X, s. 266, not 129. Bu adam Türk değil, ermenidir.

(135) Altın dinâr.

(136) Bu kıtlık, ermeni müverrihi Urfalı (**Matyö**) ye göre Ermeni takviminin 529 (Milâdın 1079-1080) tarihinde olmuştur (**Chabot**).

(137) Urfalı (**Matyö**) ye göre bu zelzele ermeni takviminin 510 (Milâdın 1091 - 1092) tarihinde vukua gelmiştir (**Chabot**).

(138) Yukarda 134 üncü nota bakınız.

(139) Bu hıristiyan tüccarlarının metinde musarrah olan isimlerini burada tekrarı lüzum görmedik.

(140) Gavril'in zenginlerden zaptettiği paraları Malatya'nın tahkimine sarfettiği anlaşılıyor.

(141) Ehlisalıb'in zuhuru.

(142) Hıristiyan itikadında Hazret-i İsâ'nın çarımha gerildiği tepenin ismi : Fransızlar buna «**Calvaire**» derler ve ıstırap çekilen yer mânasına mecazen de kullanırlar

(143) Bütün bu iftiralar, Ehlisalıp devri hıristiyanlarının Avrupa'daki dindaşlarını Türklere karşı tahrik için ortaya attıkları klâsik propaganda oyunlarındandır.

duktan sonra, kırallarla kontlar gayrete gelip Roma'dan (144) çıktılar; bütün o memleketlerin askerleri de onlara iltihak etti; bunların hepsi birden deniz yoluyla İstanbul'a geldi (145).

Rum imparatoru (Aleksi) (146) bunların geçmelerine mümanaat ettiğinden, onlar da onun elinden şehri zaptetmiye karar verdiler (147). 1401 senesinden 1408 senesine kadar yedi sene İstanbullularla cenkleşip durdular (148).

Frenklerin İstanbul'u muhasara ettikleri sırada, Antakya şehri bir zelzeleden harab oldu ve yıkılan kulelerden birinin temelleri içinde keşfedilen geniş bir yer altı evinde tunçtan yapılmış büyük resimler bulundu: Silâhlar, kargılar, kılıçlar vesairelerle müsellah zırhlı Frenkleri at üstünde gösteren bu tasvirler hep tunçtandı; bunlar demir zencirlerle birbirine bağlanıp tutturulmuştu. Türk sultanı (Yağısyan) (149) bunlar hakkında tahkikat yapılmasını emrettiyse de, niçin yapıldıklarını bilen kimse olmadığı gibi bunlardan bahseden hiç bir eser de mevcut olmadığından, Türkler bunların müşriklere ait putlar olduğuna hükmettiler. İşte bundan dolayı sultanın emriyle hepsini kırdılar. Ondan sonra ortaya çıkan kör bir kocakarı şöyle dedi :

(111) Ehlisalıb'in teşekkülünde Papalık makamının oynadığı rolden dolayı müellif Roma şehrini bu seferlerin menşei gibi gösteriyor.

(115) İlk Ehlisalıp orduları denizden değil, karadan gelmişler ve İstanbul'dan Anadolu'ya geçmişlerdir.

(116) Bizans imparatoru (Birinci Aleksios Komninos) : (1081-1118).

(117) Karadan gelen Ehlisalıp orduları geçtikleri yerlerde yağma, tahrip, yangın, ırza tecavüz vesaire gibi vahşetlere koyulduklarından, Bizanslılar bunlarla mücadeleye mecbur olmuşlardır.

(148) İstanbul'un Haçlılar tarafından «yedi sene» muhasarası doğru değildir. (İmparator Aleksi) bunlara karşı ilkönce mukavemet gösterdikten sonra bir uzlaşma yapmış ve hepsini Anadolu'ya geçirmiştir.

(149) İlk Ehlisalıp devrinde Antakya Türkmen prensi olan büyük milli kahramanımız (Yağısyan) ın ismi eski türkçede «düşman» mânasına gelen «yağıs» kelimesiyle «yenmek» mânasına «sımak-sıymak» fiilinin ism-i failinden mürekkeptir: «Düşmanı mağlûb eden» mânasına gelir. Bu ismi arap müellifleri (Bâğısyan), Süryâniler (Gâisağan), Ermeniler (Ağısyan) ve lâtince yazan Ortazaman müverrihleri de (Acxianus), (Accieen) ve (Cassin) şekillerinde tahrif etmişlerdir. İlk Ehlisalıb'in meşhur (Godefroi de Bouillon) kumandasında gelen bir kaç yüz bin kişilik muazzam ordusuna karşı yalnız on yedi bin Türk askerinden ibaret küçük bir kuvvetle Milâdın 1097 senesi Teşrinievvel ayının 20 nci gününden 1098 senesi Haziran ayının 3 üncü gününe kadar tam yedi ay on üç gün Antakya kalesini destan kahramanları gibi müdafaa etmiş olan bu şanlı Türkmen beyi mütemadi huruç hareketleri de yaparak Haçlı ordusunu mahvolmak derecesine getirmiştir. Muhtelif milletlere mensup Ehlisalıp küt'aları, prensleri ve kontlarıyla beraber takım takım kaçıyorlardı; hattâ (Godefroi) dan evvelki başkumandanı (Etienne de Blois) bile muhafız takımıyla beraber âr-ı firarı irtikâb etmişti. Bu sırada bir taraftan da aç gözlü Haçlılar, yakaladıkları Türk esirlerini keserek, şehidlerimizden cenazelerini pişirerek yiyorlardı! Bu sahnelere şahid olan Ehlisalıp müverrihleri bile

— Benim eskilerden işittiğime göre bir burcun altında Frenk milletine karşı tılisımlar varmış, bunlar onların hurucuna ve denizden geçmelerine mâni olurmuş!

Emir, bu vaziyeti kocakarının ağzından bizzat işidince, onları kırdığına pışman oldu ve kocakarıya dedi ki:

— Sen bunların nasıl yapıldığını işittin mi? Acabâ bir daha yapmak imkânı var mı?

Kocakarı :

— Hayır!

cevabını verince kendisini vurup öldürdüler.

Frenkler denizi aştıktan sonra hep bir araya geldiler ve Kudüs'e girdikleri takdirde bütün hıristiyan mezhepleriyle iyi geçineceklerini, Mesih'e imân eden milletlerin her birine kiliseler ve manastırlar vereceklerini! Allaha karşı taahhüd ettiler.

Bu sırada, Türklerden (Alp-Arslan), (Süleyman)ı öldürdü (150).

Antakya'ya gelen Frenkler iki kıralla yedi konttan mürekkepti (151) : (Boémond) ve (Tancrede) kırıldı (152); (Roger) (153), (Boémond) (154), (Baudoin) (155), (Josselin) (156), (Galeran) (157), (Godefroi) (158) ve (Saint-Gilles) (159) de konttu.

bu müdhiş fâcialara karşı nefretlerini ifade edecek kelime bulamıyorlardı. Fakat tam işte bu sırada (Firuz) isminde sefil bir ermeni dönmesi, kendisini bir burca kumandan tayin etmek gafletini göstermiş olan (Yağısyan) a ihanet ederek Haçlıları bir gece bir kule penceresinden içeri almış ve işte bu iğrenç ihanet yüzünden tarihin cereyanı değişerek Antakya Ehlisalıb'in eline düşmüştür.

(150) «Süleyman ibni Kutulmuş» Milâdın 1086 tarihinde Suriye Selçukilerinin birincisi olan «Tutuş» a mağlûb olması üzerine intihar etmiştir.

(151) İlk Ehlisalıb'in Antakya'yı muhasara eden ordusunda iki kırıl bulunmadığı gibi kontların sayısı da yediden çok fazlaydı: Müellifin burada kırallardan bahsetmesi, bunlardan bazılarının sonradan Kudüs kiralığına intihab edilmiş olmalarından mütevellid olabilir.

(152) Süryani metninde (Mamun) şeklinde geçen (Boémond) ismini arap müellifleri de (Meymend) ve (Bimend) şekillerine sokmuşlardır : Esasen «Tarant» prensi olan tu Norman şefi sonradan Antakya prensi olmuş ve Anadolu'ya yaptığı bir seferde Danişmendiler tarafından mağlûp ve esir edilerek zindana atılmıştır. (Tancrede) ismi de metinde (Tangri) şeklinde geçmektedir.

(153) Metinde bu isim (Rogel) şeklinde geçiyor (Chabot).

(154) Bu isim tekrar edilmiştir. (Urfalı Matyö) bunun yerine (Robert de Normandie) den bahseder.

(155) Bu isim metinde (Bagdouin) şeklindedir (Chabot).

(156) Metinde bu isim (Gosselin) şeklinde geçer.

(157) «Josselin» in akrabasından.

(158) Sonradan Kudüs kıralı olan (Godefroi de Bouillon).

(159) Ermenilerin (Salkès) ve Arapların (Sancıl) dedikleri Tuluz kontu (Raymond de Saint-Gilles) : Daha sonraları Avrupa'dan getirdiği büyük bir ordu ile Merzifon önlerine kadar gelip orada Danişmendiler tarafından tek mil ordusu imha edilmiş, kendisi tek başına kaçmıştır.